

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра аудиту**

ГРАБЧАК Тетяна Володимирівна

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійна програма «Аудит та державний фінансовий контроль»

кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконала студентка
групи ОАДФКм-21
Грабчак Тетяна

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ.....	5
1.1. Економічна сутність, мета та класифікаційні ознаки податкового аудиту.....	5
1.2. Нормативно-правове регулювання системи податкового аудиту в Україні.....	11
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	17
2.1. Планування податкового аудиту: етапи, принципи та методологічні підходи.....	17
2.2. Організаційно-інформаційне забезпечення процесу проведення податкового аудиту на підприємстві.....	22
2.3. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю податкових розрахунків підприємства.....	27
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ.....	32
3.1. Методичні підходи до аудиту податку на додану вартість і податку на прибуток підприємств.....	32
3.2. Особливості методики аудиту розрахунків із фізичними особами та єдиного соціального внеску.....	37
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується поглибленням процесів реформування фінансової системи та посиленням ролі державного контролю за дотриманням податкового законодавства. Одним із ключових інструментів забезпечення фінансової дисципліни, законності та прозорості господарських операцій є податковий аудит, який спрямований на перевірку правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів суб'єктами господарювання.

Від ефективності побудови системи податкового аудиту залежить рівень наповнення державного бюджету, стабільність фінансових відносин між державою та платниками податків, а також інвестиційна привабливість країни. Теоретичні основи дослідження ґрунтуються на працях таких учених, як І. В. Андрущенко, О. Д. Василик, Л. В. Гуцаленко, М. Р. Лучко, І. В. Жураковська та інших, які зробили вагомий внесок у розробку проблем податкового контролю та удосконалення аудиторських процедур у сучасних умовах господарювання. Зарубіжні підходи до проведення аудиту представлені напрацюваннями таких авторитетних дослідників, як А. Аренс, Дж. Лоббек, Р. Віттінгтон, К. Робертсон, Т. Соєр та інші, які обґрунтовують методику оцінювання ризиків, систему доказів в аудиті, принципи професійного судження, а також підходи до тестування контролів та аналітичних процедур, що актуалізує необхідність їх адаптації до українських реалій.

Метою магістерської роботи є теоретичне узагальнення, наукове обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики проведення податкового аудиту в Україні в умовах цифровізації економіки та реформування податкової системи.

Для досягнення поставленої мети передбачено наступні **завдання дослідження:**

- розкрити економічну сутність, мету та завдання податкового аудиту як елемента системи державного фінансового контролю;

- дослідити нормативно-правове забезпечення податкового аудиту в Україні та визначити його відповідність міжнародним стандартам;
- дослідити етапи, принципи та методологічні підходи планування податкового аудиту;
- проаналізувати організаційно-інформаційне забезпечення процесу проведення податкового аудиту на підприємстві на прикладі суб'єктів господарювання;
- здійснити оцінку ефективності системи внутрішнього контролю податкових розрахунків підприємства;
- визначити методичні підходи до аудиту податку на додану вартість і податку на прибуток підприємств;
- визначити особливості методики аудиту розрахунків із фізичними особами та єдиного соціального внеску.

Об'єктом дослідження є процес організації та здійснення податкового аудиту в системі державного фінансового контролю України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційно-практичні засади податкового аудиту, методи його проведення, а також напрями підвищення ефективності аудиторських процедур у сфері оподаткування.

Методи дослідження - У процесі виконання магістерської роботи застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, які забезпечили досягнення поставленої мети та виконання завдань.

Методологічну основу дослідження становлять системний підхід і діалектичний метод пізнання економічних процесів, що дозволили розглянути податковий аудит як цілісну систему, взаємопов'язану з фінансовим контролем, оподаткуванням та управлінням підприємством.

Наукова новизна одержаних результатів визначається поглибленням теоретичних засад та удосконаленням методичних підходів до організації та проведення податкового аудиту в Україні в умовах трансформації податкової системи та цифровізації контролюючих процесів. У роботі уточнено зміст

поняття «податковий аудит» у контексті сучасних вимог податкового адміністрування, запропоновано оновлену класифікацію методів податкової перевірки з урахуванням ризик-орієнтованого підходу, а також обґрунтовано доцільність інтеграції інформаційно-аналітичних систем у процес планування та проведення податкового аудиту. Дослідження ґрунтується на порівняльному аналізі міжнародних стандартів та вітчизняної практики, що дозволило виявити напрямки адаптації передових світових практик до українських реалій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення організації, методики та інструментарію податкового аудиту на підприємствах різних галузей економіки. Запропоновані підходи можуть бути застосовані податковими консультантами, внутрішніми аудиторами, фахівцями фінансових служб підприємств, а також органами державного податкового контролю для підвищення результативності, прозорості та обґрунтованості податкових перевірок. Розроблені рекомендації щодо використання ризик-орієнтованого підходу, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та автоматизації контрольних процедур сприяють підвищенню ефективності виявлення податкових порушень та мінімізації податкових ризиків у діяльності суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях, де автором були представлені тези за темами: «Концептуальні підходи до організації податкового аудиту на підприємства», «Організаційні та методичні аспекти проведення податкового аудиту».

Структура та обсяг магістерської роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основна частина роботи становить 44 сторінки. Список використаних джерел налічує 62 позиції, розміщених на 7 сторінках. У дослідженні представлено 3 таблиці, 2 рисунки та 3 додатки, що ілюструють ключові результати та аналітичні матеріали.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

1.1. Економічна сутність, мета та класифікаційні ознаки податкового аудиту

Податковий аудит є однією з ключових складових сучасної системи фінансового контролю, спрямованої на забезпечення дотримання податкового законодавства, достовірності податкової звітності та своєчасності сплати податків до бюджету. Його економічна сутність полягає у перевірці правильності нарахування, повноти та законності сплати податків і зборів суб'єктами господарювання, що здійснюється з метою запобігання податковим правопорушенням, підвищення фінансової дисципліни та забезпечення стабільних надходжень до державного бюджету. Як форма контролю, податковий аудит є важливим інструментом державного регулювання економічних процесів, адже він забезпечує баланс інтересів держави і платників податків, сприяючи прозорості фінансових відносин та ефективності податкової системи [1].

У сучасних умовах податковий аудит розглядається не лише як контрольний захід, а й як аналітичний процес, який дозволяє оцінити податкові ризики, виявити потенційні резерви оптимізації податкового навантаження та підвищити ефективність податкового адміністрування. Економічна сутність податкового аудиту проявляється через його функції - контрольну, аналітичну, профілактичну, інформаційну та регулюючу. Контрольна функція полягає у перевірці правильності ведення бухгалтерського обліку та складання податкової звітності, аналітична - у виявленні закономірностей, тенденцій та ризиків у сфері оподаткування, профілактична - у попередженні можливих порушень податкового законодавства, інформаційна - у забезпеченні державних органів достовірними даними про стан виконання податкових зобов'язань, а регулююча - у впливі на фінансову поведінку суб'єктів господарювання через підвищення рівня податкової культури та відповідальності [2].

Метою податкового аудиту є забезпечення достовірності фінансової інформації, яка слугує основою для розрахунку податків, а також перевірка законності та доцільності фінансово-господарських операцій, що мають податкові наслідки. Крім того, податковий аудит спрямований на виявлення та попередження зловживань, ухилення від оподаткування, використання схем мінімізації податкових платежів. У ширшому контексті мета податкового аудиту полягає у створенні передумов для формування ефективної податкової політики держави, підвищення довіри платників податків до податкових органів, а також у зміцненні податкової дисципліни. З економічної точки зору, податковий аудит виконує функцію зворотного зв'язку між платником податків і державою, дозволяючи коригувати податкові механізми відповідно до реалій господарського життя [3].

Становлення податкового аудиту в Україні тісно пов'язане з розвитком ринкової економіки та формуванням сучасної податкової системи. Його основи закладені у Податковому кодексі України, який визначив правові засади проведення податкового контролю, зокрема камеральних, документальних та фактичних перевірок. Податковий аудит у практиці Державної податкової служби України розглядається як форма документальної перевірки, що передбачає аналіз бухгалтерських документів, податкової звітності, первинних облікових даних і фінансових показників підприємства з метою встановлення достовірності податкових зобов'язань. Водночас у міжнародній практиці податковий аудит охоплює ширший спектр дій, включаючи аналіз трансфертного ціноутворення, оцінку податкових ризиків, аудит ПДВ та корпоративного прибутку.

За суб'єктом проведення аудит може бути державним і незалежним. Державний податковий аудит проводиться фіскальними органами на основі адміністративного законодавства, а незалежний - аудиторськими фірмами відповідно до міжнародних стандартів аудиту (МСА), затверджених Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC). За обсягом перевірки податковий аудит поділяють на повний, тематичний та оперативний. Повний аудит охоплює

всі податки та збори, що сплачуються підприємством, тематичний - зосереджується на окремих податках або операціях (наприклад, податок на прибуток, ПДВ, акциз), а оперативний має на меті швидку оцінку поточного стану податкових розрахунків.

За часом проведення аудит буває попереднім, поточним і наступним. Попередній податковий аудит проводиться до здійснення господарських операцій для запобігання податковим ризикам, поточний - у процесі діяльності з метою контролю за правильністю ведення податкового обліку, а наступний - після завершення звітного періоду з метою аналізу фактичних результатів. Такий підхід дозволяє комплексно контролювати податкову дисципліну підприємства на всіх етапах його діяльності.

Крім того, важливою є класифікація за змістом аудиту - камеральний, документальний плановий, документальний позаплановий та фактичний. Камеральний аудит здійснюється у приміщенні податкового органу на підставі поданої звітності, документальний плановий - за заздалегідь визначеним графіком, позаплановий - за наявності підстав, визначених Податковим кодексом (наприклад, виявлення розбіжностей у звітності), а фактичний - безпосередньо на місці здійснення діяльності платника податків.

Методика проведення включає кілька послідовних етапів: підготовчий (аналіз звітності, оцінка ризиків), аналітичний (перевірка правильності розрахунків, співставлення показників бухгалтерського і податкового обліку), перевірочний (документальний аналіз, запити до банків, контрагентів), та заключний (підготовка висновку і рекомендацій). Використовуються такі методи, як аналітичне порівняння, взаємозвірка, суцільна та вибіркова перевірка, тестування внутрішнього контролю, економіко-математичне моделювання [5].

В умовах інтеграції України до європейського економічного простору зростає значення гармонізації національної системи податкового аудиту з міжнародними стандартами. Зокрема, принципи податкового аудиту повинні відповідати базовим вимогам Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), серед яких - прозорість, об'єктивність, рівність умов для всіх

платників та незалежність аудиторських висновків. Важливим напрямом удосконалення є запровадження ризикоорієнтованого підходу, що дозволяє зосереджувати контрольні ресурси на платниках з підвищеним рівнем ризику податкових порушень.

Фактично податковий аудит виступає механізмом практичної реалізації податкового контролю, який базується на аналізі документів фінансово-господарської діяльності, первинних облікових даних, звітності та інших джерел інформації. Його об'єктом є податкові зобов'язання платників, а предметом - господарські операції, що впливають на їх формування.

Таблиця 1.1.

ПОНЯТТЯ ТА ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

Параметр	Характеристика	Економічний ефект
Контрольна функція	Перевірка дотримання податкового законодавства, правильності розрахунків податків, своєчасності сплати	Мінімізація податкових ризиків, уникнення штрафів та пені
Аналітична функція	Аналіз системи податкового обліку, оцінка ефективності податкової політики підприємства	Виявлення резервів оптимізації оподаткування
Консультаційна функція	Надання рекомендацій щодо вдосконалення системи оподаткування, легальної мінімізації податкового навантаження	Підвищення ефективності податкового планування
Превентивна функція	Попередження податкових порушень, виявлення потенційних проблемних зон	Запобігання фінансовим втратам від санкцій
Інформаційна функція	Надання об'єктивної інформації про стан	Покращення якості управлінських рішень

	податкових розрахунків для власників та менеджменту	
--	---	--

Економічна сутність податкового аудиту розкривається через його призначення в системі економічних відносин. З одного боку, він є інструментом державного контролю, який забезпечує надходження до бюджету, а з іншого - механізмом зворотного зв'язку між державою та бізнесом, що дозволяє вдосконалювати податкову політику. В економічному сенсі податковий аудит спрямований на перевірку відповідності фінансових показників підприємства вимогам податкового законодавства, на виявлення помилок, неточностей або порушень, що можуть призвести до зниження податкових зобов'язань, а також на оцінку ефективності системи внутрішнього контролю платника.

В інформаційно-аналітичному аспекті аудит забезпечує достовірність даних, на підставі яких формуються державна податкова політика, система прогнозування надходжень і оцінка податкових ризиків.

Основна мета податкового аудиту полягає не лише у виявленні фактів порушень, а й у запобіганні їм шляхом формування належної податкової культури та підвищення рівня обізнаності платників. Таким чином, його завдання виходять за межі суто контрольних функцій і охоплюють профілактичний та консультативний характер. У розвинених країнах, таких як Німеччина, США чи Велика Британія, податковий аудит розглядається як елемент партнерських відносин між фіскальними органами та бізнесом, де пріоритет надається добровільному виконанню податкових зобов'язань.

Регулюючу, яка проявляється у впливі на фінансову поведінку суб'єктів господарювання, стимулюванні добровільної сплати податків і зниженні рівня тіньової економіки.

В Україні розвиток податкового аудиту тісно пов'язаний із реформами у сфері фіскальної політики. Із набранням чинності Податкового кодексу відбулося упорядкування системи податкового контролю, було запроваджено чітку класифікацію видів перевірок: камеральних, документальних планових,

документальних позапланових і фактичних. Ці види перевірок за своєю сутністю є формами податкового аудиту, адже вони передбачають детальний аналіз податкових декларацій, бухгалтерських реєстрів, фінансових звітів і первинних документів [7].

Економічна сутність податкового аудиту також полягає у забезпеченні фінансової стабільності держави. За даними Міністерства фінансів України, понад 80% доходів державного бюджету формується саме за рахунок податкових надходжень, тому від ефективності системи податкового контролю безпосередньо залежить платоспроможність держави, можливість реалізації соціально-економічних програм, утримання обороноздатності та інфраструктури.

Не менш важливим аспектом є роль податкового аудиту у підвищенні інвестиційної привабливості країни. Прозора система аудиту сприяє зниженню корупційних ризиків, формує довіру іноземних інвесторів та забезпечує передбачуваність податкової політики.

1.2. Нормативно-правове регулювання системи податкового аудиту в Україні

Нормативно-правове регулювання системи податкового аудиту в Україні є ключовим елементом формування ефективної системи податкового контролю, яка забезпечує дотримання законності у сфері оподаткування, своєчасність і повноту надходжень до державного та місцевих бюджетів, а також підвищення рівня податкової дисципліни платників податків. Система правового регулювання податкового аудиту в Україні ґрунтується на конституційних засадах фінансового контролю, закріплених у Конституції України, яка визначає право держави на оподаткування та зобов'язання платників сплачувати податки відповідно до законодавства.

Податковий кодекс України встановлює правові рамки проведення податкового аудиту та контрольних заходів, визначає права і обов'язки платників податків і контролюючих органів, а також регламентує види податкового аудиту: камеральний, виїзний, плановий та позаплановий. Згідно зі

статтею 61 Податкового кодексу, камеральна перевірка здійснюється на підставі податкової декларації, поданої платником, з метою перевірки правильності нарахування податкових зобов'язань та своєчасності їх сплати. Виїзний податковий аудит, передбачений статтями 77-81 Податкового кодексу, проводиться безпосередньо за місцем здійснення господарської діяльності платника податків і включає перевірку первинних документів, бухгалтерських реєстрів, фінансової звітності та договорів. Планові виїзні перевірки здійснюються відповідно до річного плану-графіка, затвердженого Державною податковою службою України, а позапланові - у випадках, передбачених законодавством, зокрема при виявленні порушень, розбіжностей у звітності або звернень контролюючих органів, інших органів влади, громадян чи юридичних осіб [19].

Важливим нормативним актом, що регулює діяльність податкових аудиторів та організацію аудиту в Україні, є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який визначає правові основи професійної діяльності незалежних аудиторів, порядок їх сертифікації, вимоги до незалежності та професійної етики, а також механізми відповідальності за порушення норм закону. Цей закон регламентує проведення незалежного податкового аудиту, який здійснюється на договірних засадах суб'єктами господарювання для підтвердження достовірності податкової звітності, оцінки податкових ризиків і надання рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» є ще одним важливим нормативним документом, оскільки він визначає правила ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, що становить основу для проведення податкового аудиту. Відповідність облікових реєстрів і звітності платника податків вимогам цього закону є обов'язковою умовою для об'єктивного оцінювання податкових зобов'язань та виявлення порушень. Зокрема, статті 9 та 10 цього закону визначають принципи

достовірності та повноти облікових даних, що прямо впливає на результативність аудиторської перевірки податкових показників [20].

Узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами та рекомендаціями є важливим елементом правового регулювання податкового аудиту. Так, Україна адаптує норми податкового контролю до принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), що включають ризикоорієнтований підхід до перевірок платників податків, оцінку податкових ризиків та застосування методів вибіркового контролю. Використання таких стандартів дозволяє підвищити ефективність податкового аудиту, оптимізувати ресурси податкових органів і зменшити адміністративне навантаження на сумлінних платників.

На рівні підзаконних актів важливу роль відіграють накази та розпорядження Державної податкової служби України, які визначають методологію та порядок проведення податкового аудиту, форми перевірок, строки їх проведення та стандарти оформлення результатів.

Система податкового аудиту в Україні також регламентує питання відповідальності та санкцій у разі виявлення порушень. Підстави для накладення фінансових санкцій визначені у статтях 112-126 Податкового кодексу України, які передбачають застосування штрафів за несвоєчасну сплату податків, заниження податкових зобов'язань, порушення правил обліку та звітності. Наявність чітко визначених норм відповідальності забезпечує ефективність податкового аудиту та стимулює платників до дотримання законодавства.

Особливу увагу у нормативно-правовому регулюванні приділено електронній формі податкового аудиту, що запроваджується відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» та положень Податкового кодексу щодо електронного документообігу та електронної звітності. Використання автоматизованих інформаційних систем, електронних кабінетів платників податків і технологій аналізу великих даних (Big Data) дозволяє підвищити оперативність і точність проведення камеральних і виїзних перевірок, а також забезпечити ефективну реалізацію ризикоорієнтованого підходу [21].

Таким чином, нормативно-правове регулювання податкового аудиту в Україні забезпечує комплексний підхід до організації та методики проведення перевірок. Воно включає конституційні засади, законодавчі та підзаконні акти, міжнародні стандарти і методичні рекомендації, що разом формують правове поле для ефективного функціонування системи податкового контролю. Чітке визначення прав і обов'язків платників та контролюючих органів, стандарти проведення аудиту, порядок оформлення результатів перевірок та механізми відповідальності створюють основу для забезпечення фінансової дисципліни, прозорості господарської діяльності, стабільності бюджетних надходжень та підвищення довіри між державою та бізнесом. Ефективне нормативно-правове регулювання податкового аудиту є передумовою сталого розвитку податкової системи України та інтеграції національної практики у світовий податковий простір.

Центральним документом, що визначає правові рамки податкового аудиту, є Податковий кодекс України (ПКУ), він систематизував усі норми податкового законодавства, що раніше регулювали податковий контроль, перевірки платників та адміністрування податків.

Таблиця 1.2

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ АКТИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ПОДАТКОВИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ

№	Нормативний документ	Основні положення щодо податкового аудиту
1	Податковий кодекс України	Визначає загальні засади оподаткування, права та обов'язки платників податків, порядок нарахування та сплати податків, процедури податкового контролю
2	Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність"	Регулює аудиторську діяльність в Україні, визначає вимоги до аудиторів, порядок проведення аудиту, етичні норми та стандарти аудиту

3	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"	Встановлює принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, яка є базою для податкового обліку
4	Міжнародні стандарти аудиту (МСА)	Визначають загальноприйняті принципи, процедури та методи проведення аудиту, застосовуються в Україні відповідно до законодавства
5	Міжнародні стандарти контролю якості (МСКЯ)	Встановлюють вимоги до системи контролю якості аудиторських послуг
6	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО)	Регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку операцій, що є базою для нарахування податків
7	Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності"	Визначає правові та організаційні засади здійснення державного нагляду (контролю), в тому числі податкового
8	Кодекс етики професійних бухгалтерів	Встановлює етичні вимоги до аудиторів при проведенні податкового аудиту, принципи незалежності та об'єктивності
9	Листи та роз'яснення Державної податкової служби України	Надають тлумачення норм податкового законодавства, роз'яснюють спірні питання оподаткування
10	МСА 250 "Розгляд законодавчих та нормативних актів під час аудиту фінансової звітності"	Регламентує обов'язки аудитора щодо розгляду законодавчих та нормативних актів при проведенні аудиту
11	Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом"	Встановлює вимоги до аудиторів як суб'єктів первинного фінансового моніторингу

12	Статут Аудиторської палати України	Визначає організаційно-правові засади діяльності аудиторів, порядок атестації та підвищення кваліфікації
----	---	--

Окрім Податкового кодексу, Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» з подальшими змінами і доповненнями визначає порядок здійснення незалежного аудиту, включно з аудитом податкової звітності, професійні вимоги до аудиторів, сертифікацію, стандарти етики та відповідальність за порушення. Цей закон регламентує діяльність суб'єктів незалежного аудиту, які виконують перевірку достовірності податкових даних на договірній основі для підприємств і організацій, що потребують підтвердження своєї податкової дисципліни, оцінки податкових ризиків або оптимізації податкового навантаження [23].

Важливим нормативним актом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, який встановлює принципи ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, що є основою для проведення податкового аудиту. Згідно зі статтями 9 та 10 цього закону, бухгалтерський облік повинен забезпечувати достовірність, повноту та своєчасність інформації про господарські операції, що прямо впливає на оцінку податкових зобов'язань і дозволяє аудиторам об'єктивно перевіряти відповідність податкових декларацій фактичним показникам діяльності.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Планування податкового аудиту: етапи, принципи Та методологічні підходи

Планування податкового аудиту на підприємстві є фундаментальним етапом організації аудиторського процесу, оскільки саме від якості та системності планування залежить ефективність перевірки податкової звітності, достовірність виявлених порушень та оптимізація ресурсів аудитора. Податковий аудит, як спеціалізована форма фінансового контролю, спрямований на перевірку правильності нарахування, обліку та сплати податків і зборів, тому процес його планування повинен ґрунтуватися на комплексному застосуванні науково обґрунтованих методологій, сучасних принципів аудиту та вимог національного законодавства, зокрема Податкового кодексу України, Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [35].

Процес планування податкового аудиту умовно поділяється на кілька основних етапів, які забезпечують системність та послідовність аудиторських дій. Перший етап - попереднє вивчення підприємства, що включає аналіз організаційної структури, видів діяльності, фінансово-господарських операцій, системи внутрішнього контролю та податкової дисципліни. На цьому етапі аудитори використовують дані бухгалтерської звітності, податкових декларацій за попередні періоди, внутрішніх нормативних документів підприємства, договорів та контрактів. Особливу увагу приділяють оцінці ризиків, пов'язаних із заниженням податкових зобов'язань, несвоєчасною сплатою податків або некоректним обліком ПДВ, податку на прибуток та єдиного соціального внеску, що дозволяє сформулювати основу для подальшого ризикоорієнтованого підходу до перевірки.

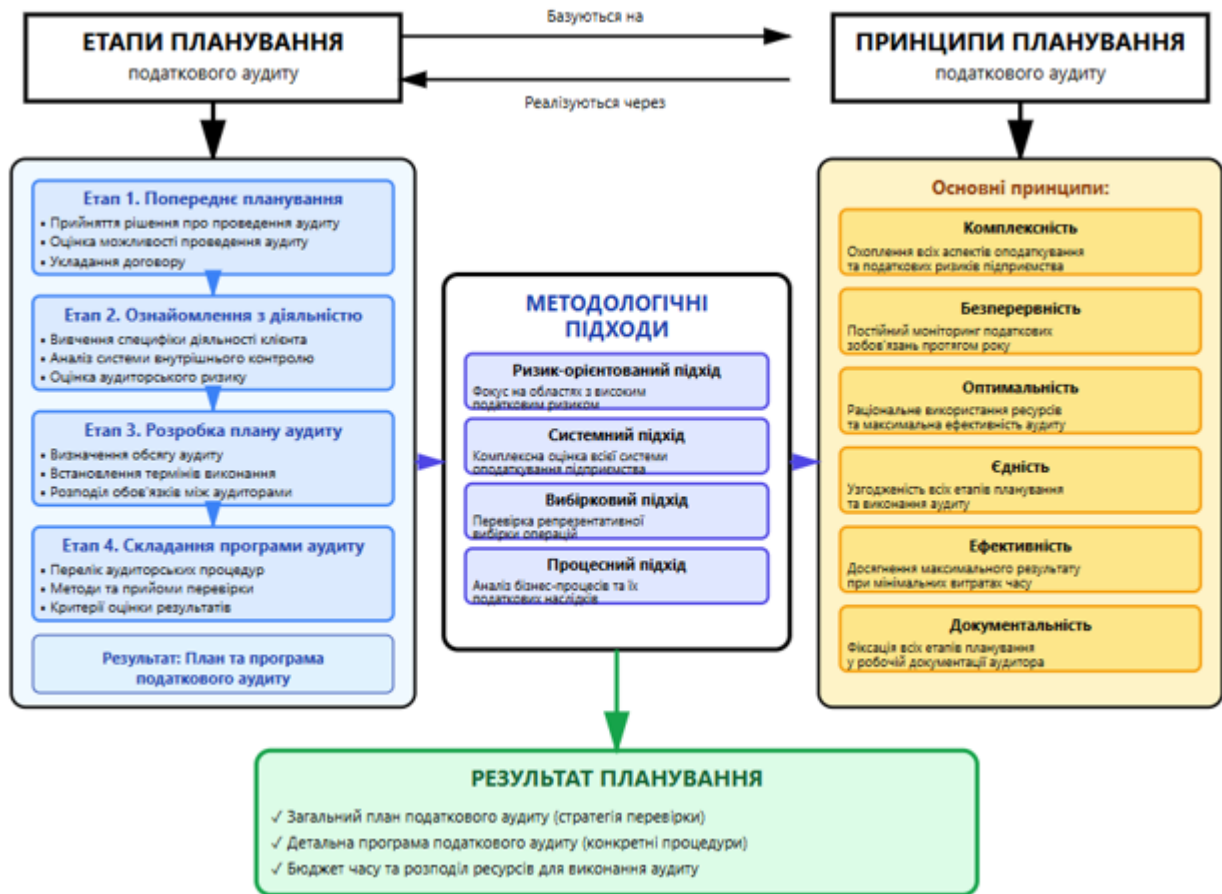

Рис. 2.1. Планування податкового аудиту: етапи, принципи та методологічні підходи

Другий етап - визначення мети, завдань та обсягу податкового аудиту, що здійснюється на основі аналізу попередніх даних та ризиків. Метою планування є встановлення чітких орієнтирів для проведення перевірки, включаючи визначення податкових періодів, видів податків, напрямів аудиту та необхідного обсягу документальних перевірок. Завдання включають: перевірку правильності нарахування податків, відповідність податкових декларацій фактичним фінансовим показникам, оцінку системи внутрішнього контролю, а також формування рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження. Обсяг аудиту визначається залежно від специфіки діяльності підприємства, його організаційної структури, складності облікових процесів та наявності ризикових факторів.

Третій етап – формування аудиторської програми та плану-графіка перевірки, який є методологічною основою проведення податкового аудиту. Аудиторська програма включає перелік конкретних процедур перевірки, методів отримання та перевірки інформації, аналітичних та контрольних процедур, а також критерії оцінки виявлених порушень. План-графік визначає строки проведення аудиту, послідовність перевірок окремих ділянок діяльності, а також відповідальних осіб. Важливо, що планування здійснюється з урахуванням принципу ризикоорієнтованості, що передбачає концентрацію ресурсів на найбільш значущих операціях та напрямках, де існує підвищена ймовірність порушень податкового законодавства [36].

Принципи планування податкового аудиту базуються на міжнародних та національних стандартах аудиту, зокрема МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» та положеннях Податкового кодексу України. Основними принципами є: системність і послідовність, що забезпечує логічну структуру аудиторських процедур; об'єктивність і незалежність, які гарантують відсутність упередженості при оцінці податкової інформації; професійний скептицизм, що передбачає критичний аналіз даних, документів і пояснень платника податків; а також комплексність, що передбачає врахування усіх аспектів податкового обліку, включаючи облік ПДВ, податку на прибуток, акцизів та єдиного соціального внеску.

Методологічні підходи до планування податкового аудиту включають аналіз ризиків, аналітичне процедурне тестування, вибіркочу перевірку та оцінку системи внутрішнього контролю. Аналіз ризиків передбачає визначення ймовірності та суттєвості помилок або порушень податкового законодавства та класифікацію їх за ступенем впливу на фінансові результати підприємства. Аналітичне процедурне тестування включає порівняння податкових показників за різні періоди, виявлення аномалій та тенденцій, що можуть свідчити про недостовірність податкової звітності. Вибіркова перевірка застосовується для перевірки окремих господарських операцій, договорів, платежів і документів, що дозволяє оптимізувати час та ресурси аудиту. Оцінка системи внутрішнього

контролю здійснюється шляхом аналізу організаційної структури, процедур погодження та обліку операцій, а також механізмів контролю за правильністю нарахування та сплати податків [37].

У практиці податкового аудиту важливим є застосування методу ризикоорієнтованого підходу, який передбачає концентрацію аудиторських ресурсів на операціях з високим потенційним ризиком порушення податкового законодавства. Це забезпечує ефективність перевірки, зменшення обсягу непотрібних перевірок та підвищення якості виявлених порушень. Крім того, планування передбачає визначення методів документування та звітності, що включає ведення перевірочних справ, складання проміжних і підсумкових актів перевірки, оформлення висновків аудитора з рекомендаціями щодо усунення виявлених порушень та оптимізації податкового навантаження.

Особлива увага приділяється плануванню взаємодії з контролюючими органами, підрозділами бухгалтерії та фінансового управління підприємства. Це передбачає узгодження строків перевірки, надання доступу до первинних документів, звітності та договорів, а також забезпечення конфіденційності інформації. Планування податкового аудиту також включає підготовку списку необхідних інформаційних та аналітичних ресурсів, застосування сучасних інформаційних технологій для обробки великих масивів даних, що дозволяє підвищити точність оцінки податкових ризиків і ефективність перевірки [38].

Таким чином, планування податкового аудиту на підприємстві є комплексним та багаторівневим процесом, що включає попереднє вивчення платника податків, визначення мети, завдань і обсягу аудиту, формування аудиторської програми та плану-графіка перевірок. Воно базується на науково обґрунтованих принципах, міжнародних стандартах аудиту, вимогах національного законодавства та методологічних підходах, що передбачають аналіз ризиків, аналітичне тестування, оцінку внутрішнього контролю та застосування вибірових процедур перевірки. Ефективне планування дозволяє забезпечити достовірність податкової звітності, своєчасність сплати податків, оптимізацію ресурсів та підвищення фінансової дисципліни підприємства, а

також є основою для якісного та об'єктивного проведення податкового аудиту, що відповідає сучасним вимогам прозорості та відповідності національного податкового контролю світовим стандартам.

Планування податкового аудиту передбачає комплексне застосування науково-методологічних підходів, аналізу ризиків, оцінки внутрішньої системи контролю та визначення обсягу і змісту аудиторських процедур. Кожен етап має чітку мету, що спрямована на забезпечення достовірності фінансово-податкової інформації, своєчасності сплати податків та виявлення можливих порушень податкового законодавства.

Першим етапом є попереднє вивчення підприємства та інформаційний аналіз. На цьому етапі аудитори здійснюють збір та систематизацію даних про організаційну структуру підприємства, види його діяльності, фінансові результати, облікові процедури та податкову звітність за попередні періоди. Для цього використовуються дані бухгалтерського обліку, податкових декларацій, договорів та внутрішніх нормативних документів підприємства [39].

Другий етап полягає у визначенні мети, завдань та обсягу аудиту. Метою є встановлення основних орієнтирів проведення перевірки, включаючи визначення податкових періодів, напрямів контролю та видів податків, що підлягають перевірці. Завдання включають перевірку правильності нарахування податків, оцінку відповідності податкової звітності фактичним фінансовим показникам, перевірку ефективності внутрішньої системи контролю та формування рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження. Обсяг аудиту визначається на підставі специфіки діяльності підприємства, його організаційної структури, облікових процесів та ступеня податкових ризиків.

Третій етап - розробка аудиторської програми та плану-графіка перевірки. Аудиторська програма включає перелік конкретних процедур, методи перевірки документації, аналітичні процедури та критерії оцінки порушень. План-графік встановлює строки проведення аудиту, послідовність перевірки окремих ділянок діяльності, визначає відповідальних осіб та терміни підготовки проміжних і підсумкових документів. Цей етап передбачає застосування принципу

ризикоорієнтованості, що дозволяє концентрувати ресурси на операціях з високим потенційним ризиком порушень податкового законодавства та оптимізувати перевірку.

Четвертим етапом є оцінка системи внутрішнього контролю на підприємстві. На цьому етапі аудитори аналізують організаційні та процедурні механізми контролю за веденням обліку та нарахуванням податків, виявляють слабкі місця у внутрішніх процесах та визначають, які ділянки потребують більш детальної перевірки. Оцінка внутрішнього контролю дозволяє визначити рівень довіри до податкової інформації та обґрунтовано вибрати методи і обсяг перевірки.

П'ятий етап - аналіз податкових ризиків та формування критеріїв їх оцінки. Аудитори класифікують ризики за ймовірністю виникнення та потенційним впливом на фінансові результати підприємства. Серед основних податкових ризиків виділяють ризик заниження податкових зобов'язань, невідповідності між бухгалтерським і податковим обліком.

2.2. Організаційно-інформаційне забезпечення процесу проведення податкового аудиту на підприємстві

Організаційно-інформаційне забезпечення процесу проведення податкового аудиту на підприємстві є фундаментальним аспектом ефективного функціонування системи внутрішнього контролю та забезпечення достовірності податкової звітності, що має прямий вплив на фінансову дисципліну підприємства та дотримання вимог податкового законодавства України. Відповідно до положень Податкового кодексу України, Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» організаційно-інформаційне забезпечення передбачає створення комплексної системи взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підготовку, збір, обробку та аналіз інформації, необхідної для проведення податкового аудиту. Цей процес включає як формування організаційної структури, так і створення інформаційних

ресурсів, методичних та технологічних засобів, що забезпечують ефективну реалізацію аудиторських процедур [43].

Організаційна складова забезпечення податкового аудиту передбачає чітке визначення ролей і відповідальності всіх учасників аудиту, включаючи внутрішніх працівників підприємства, незалежних аудиторів та представників контролюючих органів. Важливою частиною організації є формування аудиторської групи, що складається з фахівців, компетентних у сфері податкового та бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та аудиторських процедур, а також розподіл обов'язків відповідно до кваліфікаційних компетенцій і сфери відповідальності. Керівник аудиторської групи визначає порядок взаємодії членів команди, контроль за дотриманням строків, формування проміжних звітів та підготовку підсумкового аудиторського висновку, що відповідає вимогам законодавства та міжнародних стандартів аудиту. Така організаційна структура забезпечує координацію дій, підвищує якість проведення перевірки та дозволяє ефективно реагувати на виявлені порушення.

Інформаційне забезпечення податкового аудиту включає збір, систематизацію та аналіз первинних і фінансових документів підприємства, що є основою для оцінки податкових ризиків та правильності нарахування і сплати податків. До таких документів належать бухгалтерські книги та журнали, податкові декларації, банківські виписки, договори з постачальниками та клієнтами, акти виконаних робіт, накладні та специфікації, а також внутрішні нормативні документи підприємства, які регламентують облікові процеси та процедури погодження операцій. Аналіз цих джерел дозволяє аудиторам ідентифікувати операції з підвищеним податковим ризиком, такі як трансфертне ціноутворення, міжфірмові розрахунки, нарахування та відшкодування ПДВ, облік податку на прибуток та єдиного соціального внеску [44].

За даними Державної податкової служби України, у 2022 році проведено 4 873 документальні перевірки суб'єктів господарювання, що на 21 % менше, ніж у 2021 році, у зв'язку з воєнним станом і змінами податкового законодавства.

Водночас частка перевірок, у яких виявлено порушення, зросла до 78 % (проти 71 % у 2020 році), що свідчить про підвищення ефективності аналітичного відбору ризикових підприємств.

Крім того, за даними Міністерства фінансів України, у 2023 році в рамках цифровізації податкового контролю понад 95 % декларацій з податку на прибуток і ПДВ подано в електронному форматі. Це свідчить про високий рівень інтеграції підприємств у національну інформаційну систему адміністрування податків та сприяє зниженню кількості технічних помилок у звітності.

Методичне забезпечення податкового аудиту включає застосування науково обґрунтованих методів оцінки податкових ризиків, аналітичних процедур, вибіркової перевірки та тестування окремих фінансово-господарських операцій. Основою методології є принцип ризикоорієнтованого підходу, передбачений міжнародними стандартами аудиту (МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення») та національними нормативними документами, що дозволяє сконцентрувати ресурси на операціях з високим потенційним податковим ризиком і забезпечити ефективність перевірки. Методичне забезпечення також охоплює формування критеріїв оцінки достовірності податкової інформації, процедур документування та підготовки проміжних і підсумкових актів перевірки [45].

Особливо важливим є організаційно-інформаційне забезпечення взаємодії з контролюючими органами та підрозділами підприємства. Це передбачає узгодження строків проведення перевірки, визначення доступу до первинних документів, забезпечення надання пояснень та роз'яснень щодо господарських операцій, а також дотримання конфіденційності інформації. Планування взаємодії дозволяє уникнути дублювання процедур, оптимізувати витрати часу та ресурсів, а також забезпечує дотримання законодавчих вимог щодо порядку проведення податкових перевірок.

Контрольні механізми організаційно-інформаційного забезпечення включають систематичну оцінку повноти та достовірності зібраної інформації,

регулярне звітування керівництву аудиторської групи, внутрішній контроль за веденням перевірочних справ та дотриманням методики проведення податкового аудиту. Це забезпечує прозорість процесу, можливість перевірки якості аудиту та підтвердження правильності прийнятих рішень у разі спорів з податковими органами. Таким чином, організаційно-інформаційне забезпечення податкового аудиту на підприємстві є комплексним процесом, який охоплює організаційну структуру аудиторської групи, визначення ролей і обов'язків учасників, методичні підходи до оцінки податкових ризиків, збір і аналіз первинної та фінансової інформації, використання сучасних інформаційних технологій, документування та взаємодію з контролюючими органами. Ефективне організаційно-інформаційне забезпечення забезпечує достовірність податкової звітності, своєчасність сплати податків, підвищує якість аудиторських висновків і сприяє формуванню фінансової дисципліни на підприємстві, що відповідає сучасним вимогам національної та міжнародної практики аудиту, а також стандартам прозорості та ефективності податкового контролю [46].

Організаційно-інформаційне забезпечення процесу проведення податкового аудиту на підприємстві є фундаментальним аспектом ефективного функціонування системи внутрішнього контролю та забезпечення достовірності податкової звітності, що має прямий вплив на фінансову дисципліну підприємства та дотримання вимог податкового законодавства України. Відповідно до положень Податкового кодексу України, Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» організаційно-інформаційне забезпечення передбачає створення комплексної системи взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підготовку, збір, обробку та аналіз інформації, необхідної для проведення податкового аудиту.

Цей процес включає як формування організаційної структури, так і створення інформаційних ресурсів, методичних та технологічних засобів, що забезпечують ефективну реалізацію аудиторських процедур. Організаційна складова забезпечення податкового аудиту передбачає чітке визначення ролей і

відповідальності всіх учасників аудиту, включаючи внутрішніх працівників підприємства, незалежних аудиторів та представників контролюючих органів. Важливою частиною організації є формування аудиторської групи, що складається з фахівців, компетентних у сфері податкового та бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та аудиторських процедур, а також розподіл обов'язків відповідно до кваліфікаційних компетенцій і сфери відповідальності. Керівник аудиторської групи визначає порядок взаємодії членів команди, контроль за дотриманням строків, формування проміжних звітів та підготовку підсумкового аудиторського висновку, що відповідає вимогам законодавства та міжнародних стандартів аудиту. Така організаційна структура забезпечує координацію дій, підвищує якість проведення перевірки та дозволяє ефективно реагувати на виявлені порушення.

Організаційна структура проведення податкового аудиту на підприємстві є ключовим елементом системи внутрішнього контролю та забезпечує чітку координацію аудиторських дій, ефективне розподілення обов'язків між учасниками перевірки та дотримання методологічних стандартів. Така структура ґрунтується на принципах професійної компетентності, незалежності, об'єктивності та системності, що визначені як національними нормативними актами, зокрема Податковим кодексом України, Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», так і міжнародними стандартами аудиту, зокрема МСА 220 «Контроль якості аудиту» та МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності».

Старші аудитори виконують функції методичної підтримки, здійснюють контроль за правильністю застосування методів аудиту, перевіряють коректність аналітичних процедур, організовують вибіркочку перевірку окремих фінансово-господарських операцій та взаємодіють з відповідальними підрозділами підприємства. Рядові члени групи здійснюють безпосередню роботу з документами, проводять камеральні та виїзні перевірки, збирають і

систематизують інформацію, готують проміжні висновки та аналітичні таблиці, що входять до підсумкового аудиторського звіту [48].

2.3. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю податкових розрахунків підприємства

Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю податкових розрахунків підприємства є ключовим елементом організації податкового аудиту та визначає ступінь надійності, достовірності й своєчасності нарахування, обліку та сплати податків, що прямо впливає на фінансову дисципліну та податкову відповідальність підприємства. Система внутрішнього контролю в контексті податкового аудиту охоплює комплекс організаційних, процедурних, методичних і технологічних заходів, спрямованих на забезпечення точності податкової звітності, відповідності її вимогам Податкового кодексу України, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних стандартів бухгалтерського обліку. Ефективність цієї системи визначається її здатністю запобігати помилкам, зниженню податкових зобов'язань, виявляти й усувати порушення на ранніх етапах, а також забезпечувати доказову базу для аудиторських процедур.

Процес оцінки ефективності внутрішнього контролю починається з аналізу організаційної структури бухгалтерського та фінансового підрозділів підприємства, відповідальних за нарахування і сплату податків. Важливо визначити наявність чітких посадових інструкцій, функціональних обов'язків і повноважень, які регламентують процеси формування податкової звітності. Наприклад, бухгалтерський відділ відповідає за первинний облік і підготовку податкових декларацій, фінансовий контроль - за перевірку точності нарахувань і відповідність даних бухгалтерського та податкового обліку, юридичний відділ - за правильність трактування законодавчих норм і консультації щодо застосування податкових пільг та звільнень. Така структурована організація забезпечує чіткий розподіл відповідальності та зменшує ризик виникнення помилок, що підтверджується міжнародними стандартами аудиту, зокрема МСА

315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення» та МСА 330 «Відповідь аудитора на оцінені ризики».

Аналітичні дані ДПС демонструють, що кількість податкових повідомлень-рішень (ППР) за результатами перевірок у 2022 році скоротилася на 17 % порівняно з 2021 роком, тоді як сума донарахованих зобов'язань зросла на 9 %, досягнувши 32,8 млрд грн. Така динаміка свідчить, що аудитори дедалі частіше зосереджуються на якісному відборі ризикових підприємств, де внутрішній контроль є недостатньо ефективним.

Другим аспектом є оцінка процедур внутрішнього контролю, що включає перевірку наявності регламентованих методів обробки первинних документів, автоматизованих систем обліку, правил нарахування податків та процедур звірки даних бухгалтерського і податкового обліку. Ефективна система передбачає двоетапну перевірку - первинний контроль на рівні бухгалтерії та повторну перевірку на рівні фінансового контролю, що забезпечує виявлення помилок ще до подання звітності до контролюючих органів. До ключових процедур належать звірка даних податкових декларацій з бухгалтерськими регістрами, контроль правильності розрахунку ПДВ, податку на прибуток, єдиного соціального внеску, акцизів та інших обов'язкових платежів, а також перевірка своєчасності сплати податків відповідно до строків, визначених Податковим кодексом України.

Третім критерієм оцінки ефективності є аналіз системи ризик-менеджменту в податкових процесах. Аудитор визначає ймовірність виникнення порушень, зважає потенційний фінансовий вплив на підприємство та класифікує податкові ризики за ступенем важливості. Основні ризики включають заниження податкових зобов'язань, некоректне відображення операцій у бухгалтерському та податковому обліку, порушення строків сплати, а також ризики, пов'язані з трансфертним ціноутворенням та міжфірмовими розрахунками. Для оцінки ризиків застосовуються аналітичні методи, тестування вибірки операцій, порівняння даних за податковими періодами, а також інструменти прогнозування та виявлення аномалій у фінансових потоках, включаючи програмні комплекси автоматизованого аналізу податкових даних [49].

Четвертий аспект - оцінка інформаційного та технологічного забезпечення. Ефективність внутрішнього контролю значною мірою залежить від використання автоматизованих систем бухгалтерського обліку, електронних кабінетів платників податків, ERP-систем і програмних комплексів податкового моніторингу. Ці технології дозволяють підвищити точність розрахунків, швидкість обробки великих обсягів інформації, автоматично здійснювати контроль за правильністю податкових нарахувань і формувати звітність у відповідності до законодавчих вимог. Наприклад, інтеграція системи 1С:Підприємство або SAP з електронним кабінетом платника забезпечує своєчасну звірку даних і автоматичне формування податкових декларацій, що значно знижує ризик помилок.

П'ятий аспект - оцінка документування та звітності внутрішнього контролю. Ефективна система передбачає ведення перевірочних справ, реєстрацію результатів контролю, складання проміжних звітів і підготовку висновків щодо усунення виявлених порушень. Документування забезпечує прозорість процесу, надає доказову базу у разі спорів з податковими органами, а також дозволяє оцінити ефективність процедур контролю і своєчасність усунення недоліків. Відповідність практики документування вимогам МСА 230 «Документування аудиту» гарантує, що всі аудиторські процедури можуть бути перевірені незалежним органом та відповідають критеріям якості і достовірності.

Шостий аспект - оцінка контролю за відповідністю податкового обліку законодавчим вимогам та внутрішнім політикам підприємства. Аудитор перевіряє, наскільки система внутрішнього контролю забезпечує дотримання Податкового кодексу України, національних стандартів бухгалтерського обліку, внутрішніх положень та процедур підприємства, а також рекомендацій, наданих попередніми аудитами. Ця оцінка включає перевірку коректності застосування податкових пільг, розрахунку податкових зобов'язань за договорами, правильності відображення операцій у регістрах обліку та своєчасності подання звітності.

Кінцевим результатом оцінки ефективності системи внутрішнього контролю є визначення рівня податкової безпеки підприємства, що характеризується здатністю запобігати порушенням, виявляти та виправляти помилки, оптимізувати податкові платежі та забезпечувати достовірність фінансової та податкової інформації. Ефективна система внутрішнього контролю дозволяє підвищити якість податкового аудиту, зменшити фінансові ризики, забезпечити відповідність міжнародним стандартам та рекомендаціям податкових органів, а також формує умови для своєчасного реагування на зміни податкового законодавства і впровадження нових процедур аудиту.

Таким чином, оцінка ефективності системи внутрішнього контролю податкових розрахунків на підприємстві є багатокомпонентним процесом, що включає аналіз організаційної структури, процедур обліку та контролю, оцінку ризик-менеджменту, інформаційного та технологічного забезпечення, документування і відповідності законодавству. Комплексний підхід до оцінки дозволяє визначити ступінь надійності податкових процесів, виявити недоліки та шляхи їх усунення, підвищити ефективність аудиторських процедур і забезпечити стабільність фінансової дисципліни підприємства, що відповідає сучасним вимогам національної та міжнародної практики податкового контролю.

Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю податкових розрахунків підприємства є ключовим елементом організації податкового аудиту, оскільки дозволяє визначити рівень надійності механізмів, що забезпечують правильність, повноту та своєчасність виконання податкових зобов'язань. У сучасних умовах господарювання, коли податкове законодавство України характеризується значною динамічністю та деталізацією, підприємства мають потребу у формуванні внутрішніх процедур, що мінімізують податкові ризики, запобігають штрафним санкціям та забезпечують відповідність діяльності вимогам Податкового кодексу України. Внутрішній контроль податкових розрахунків розглядається як комплекс взаємопов'язаних заходів, направлених на попередження помилок, недостовірності облікових даних та можливих порушень податкової дисципліни. Його ефективність визначається

ступенем інтегрованості контролюючих процедур у загальну систему управління підприємством, рівнем кваліфікації персоналу, автоматизацією облікових процесів та наявністю внутрішньої нормативної бази, яка регламентує порядок ведення податкового обліку. У процесі податкового аудиту ключовим завданням аудитора є оцінювання того, наскільки ефективно сформована та функціонує система внутрішнього контролю, чи забезпечує вона достовірність податкових звітів, чи відповідає вимогам чинного законодавства та стандартів корпоративного управління.

Першим кроком в оцінці ефективності внутрішнього контролю податкових розрахунків є аналіз організаційної структури підприємства та визначення відповідальних осіб за формування первинних документів, податкових реєстрів, підготовку декларацій та їх подання. Важливо встановити, чи існує чіткий розподіл функцій між бухгалтером, фахівцем з податкового обліку, фінансовим менеджером та керівником підприємства. Стандарти податкового адміністрування наголошують, що відсутність розподілу повноважень створює ризик навмисного викривлення податкових показників, що може призвести до донарахувань та застосування санкцій контролюючих органів. У межах аудиторської перевірки досліджуються посадові інструкції, накази про облікову політику, положення про внутрішній контроль, які визначають регламент здійснення податкових операцій.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

3.1. Методичні підходи до аудиту податку на додану вартість і податку на прибуток підприємств

Методичні підходи до аудиту податку на додану вартість (ПДВ) та податку на прибуток підприємств є ключовими складовими системи податкового аудиту, оскільки ці податки становлять основну частину податкових надходжень до бюджету України та безпосередньо впливають на фінансові результати підприємства. Податковий аудит ПДВ і податку на прибуток базується на комплексі методичних процедур, що передбачають застосування науково обґрунтованих принципів контролю, аналітичних методів оцінки ризиків, документального та інформаційного забезпечення, а також відповідності національному законодавству та міжнародним стандартам аудиту. Зокрема, такі підходи повинні відповідати Податковому кодексу України, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та міжнародним стандартам аудиту, зокрема МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення», МСА 330 «Відповідь аудитора на оцінені ризики» і МСА 500 «Аудиторські докази».

Аудит ПДВ передбачає оцінку правильності нарахування, обліку та сплати податку на додану вартість, відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України. Методика аудиту включає декілька основних етапів. Перший етап полягає у вивченні облікової політики підприємства щодо ПДВ, аналізі внутрішніх положень та процедур, а також виявленні потенційно ризикових ділянок, наприклад, операцій із постачанням товарів і послуг на експорт, застосуванням пільгових ставок, перерахунком податкового кредиту та відшкодування ПДВ з бюджету. Наступним кроком є перевірка первинних документів, включаючи накладні, акти виконаних робіт, рахунки-фактури та банківські виписки. Аудитор здійснює звірку податкових декларацій із даними

бухгалтерського обліку, перевіряє правильність нарахування податкового зобов'язання і податкового кредиту, коректність визначення об'єкта оподаткування та ставок податку.

Рис. 3.1. Методичні підходи до аудиту податку на додану вартість і податку на прибуток підприємства

Особлива увага приділяється ризикоорієнтованому підходу, який передбачає ідентифікацію та оцінку ділянок, що потенційно можуть містити суттєві викривлення. До таких ділянок належать операції з великим обсягом ПДВ, операції з нерезидентами, трансакції з пов'язаними особами, а також випадки можливого штучного формування податкового кредиту. Для оцінки цих ризиків застосовуються аналітичні процедури, включаючи горизонтальний і вертикальний аналіз податкових декларацій, порівняння даних за попередні періоди, використання коефіцієнтів податкового навантаження та інструментів вибіркового тестування окремих операцій. При цьому аудиторів враховують

вимоги МСА 520 «Аналітичні процедури», що регламентують використання аналітики для ідентифікації аномалій та потенційних помилок.

Аудит податку на прибуток підприємств базується на перевірці правильності нарахування, обліку та сплати податку відповідно до розділу III Податкового кодексу України, який встановлює правила визначення оподаткованого прибутку, ставки податку, порядок коригування фінансових результатів та застосування податкових пільг. Методика включає перевірку коректності обчислення прибутку, відповідності даних бухгалтерського обліку податковим деклараціям, правильності коригувань фінансового результату на податкові різниці, контроль за правильністю відображення доходів і витрат, що враховуються для оподаткування. Аудитори здійснюють детальний аналіз господарських операцій, включаючи договірну документацію, рахунки-фактури, акти виконаних робіт, банківські виписки та облікові реєстри.

Таблиця 3.1

**СТРУКТУРА ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ
УКРАЇНИ ЗА СІЧЕНЬ-СЕРПЕНЬ 2024 РОКУ**

№	Вид податку	Сума надходжень, млрд грн	Питома вага, %	Динаміка до 2023 р., %
1	ПДВ з ввезених товарів	302,1	21,3	+170,0
2	Податок на прибуток підприємств	195,3	13,8	+270,0
3	ПДВ з вироблених товарів (за мінусом відшкодування)	175,0	12,3	+170,0
4	ПДФО та військовий збір	134,5	9,5	+120,9
5	Акцизний податок	129,6	9,1	+111,8

6	Дивіденди та частина чистого прибутку	66,5	4,7	-
7	Рентна плата за користування надрами	32,7	2,3	-
8	Ввізне та вивізне мито	31,6	2,2	-
9	Інші податки та збори	351,7	24,8	-
РАЗОМ		1 419,0	100,0	-

Щодо податку на прибуток підприємств, основна увага аудиторів приділяється аналізу валових витрат і доходів, амортизаційних відрахувань, а також правильності формування фінансового результату до оподаткування. За статистикою Міністерства фінансів України, у 2023 році кількість підприємств, що допустили порушення у податковому обліку прибутку, скоротилася на 12 % порівняно з попереднім роком, однак загальна сума штрафних санкцій зросла на 9,8 %, що свідчить про підвищення уваги контролюючих органів до якісного аналізу ризикових операцій.

Методичні підходи до аудиту податку на прибуток передбачають використання комбінованих процедур, що включають документальні перевірки, аналітичні процедури та тестування операцій. Аудитори здійснюють вибірккові перевірки ризикових господарських операцій, наприклад, операцій з пов'язаними особами, внутрішньогрупових трансакцій, переоцінки активів, амортизації та резервів. Для цього застосовуються як формальні, так і статистичні методи вибірки, що дозволяє оцінити достовірність облікових даних без необхідності перевірки кожної операції. Особлива увага приділяється правильності розрахунку податкових різниць, що визначають коригування бухгалтерського прибутку для цілей оподаткування, з урахуванням норм Податкового кодексу України та бухгалтерських стандартів.

Інформаційне забезпечення аудиту ПДВ та податку на прибуток включає застосування сучасних автоматизованих систем бухгалтерського обліку та податкового моніторингу, що дозволяє ефективно обробляти великі масиви даних, здійснювати контроль правильності нарахувань і формувати звітність. До таких систем належать програмні комплекси 1С:Підприємство, SAP, BAS, а також спеціалізовані модулі для контролю податкових зобов'язань. Використання електронних кабінетів платників податків Державної податкової служби України дозволяє перевіряти актуальні дані декларацій, відповідність сплачених сум і облік заяв на відшкодування ПДВ [50].

Документування є обов'язковим елементом методики, що забезпечує прозорість і доказову базу для висновків аудитора. Кожна перевірена операція, метод оцінки, виявлені помилки та ризики фіксуються у проміжних актах, перевірочних журналах та підсумкових звітах. Це дозволяє аудиторам не лише підтвердити правильність нарахувань, але й підготувати рекомендації щодо оптимізації податкових процесів та запобігання порушенням у майбутньому.

Таким чином, методичні підходи до аудиту ПДВ і податку на прибуток підприємств формують комплексний, системний та ризикоорієнтований процес перевірки, що включає аналіз організаційних структур, оцінку процедур внутрішнього контролю, документальну перевірку первинних і бухгалтерських документів, аналітичні методи оцінки ризиків, застосування автоматизованих інформаційних систем та суворе дотримання законодавчих і міжнародних стандартів. Дотримання цих методичних принципів дозволяє підвищити ефективність податкового аудиту, забезпечити достовірність податкової звітності, мінімізувати ризики помилок і зловживань, а також сформувати умови для оптимізації податкових платежів та фінансової дисципліни підприємства відповідно до сучасних практик національного та міжнародного аудиту.

3.2. Особливості методики аудиту розрахунків із фізичними особами та єдиного соціального внеску

Аудит розрахунків із фізичними особами та єдиного соціального внеску (ЄСВ) є важливою складовою податкового аудиту підприємств, оскільки ці платежі формують значну частину соціальних та податкових зобов'язань, впливають на фінансову стабільність підприємства та його відповідність вимогам законодавства. Методика аудиту розрахунків із фізичними особами та ЄСВ базується на комплексі науково обґрунтованих підходів, що забезпечують достовірність, точність і своєчасність нарахування податкових та соціальних платежів, а також дотримання вимог Податкового кодексу України, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інших нормативно-правових актів, що регламентують податкові та соціальні розрахунки

Основою методики аудиту розрахунків із фізичними особами є перевірка правильності нарахування податкових зобов'язань за доходами, отриманими працівниками, та відповідності цих нараховань податковим нормам. До ключових об'єктів перевірки належать нарахування заробітної плати, премій, матеріальної допомоги, винагород за цивільно-правовими договорами, а також нарахування податкових відрахувань з урахуванням соціальних пільг, податкових вирахувань та пільгових ставок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Аудитор перевіряє коректність визначення оподатковуваного доходу, правильність застосування ставок податку, своєчасність і точність перерахування ПДФО до бюджету.

Особливу увагу методика приділяє аудиту Єдиного соціального внеску, який нараховується на заробітну плату та інші винагороди працівників відповідно до норм Закону України № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Аудитор перевіряє правильність обчислення ЄСВ, своєчасність сплати до відповідних державних фондів, відповідність бази нарахування та ставок законодавчим вимогам, а також правильність відображення цих платежів у бухгалтерському та податковому

обліку підприємства. Особливу увагу приділяють контролю нарахувань за сумами, що підлягають звільненню від обкладення ЄСВ, наприклад, на допомогу по вагітності та пологах, компенсації за шкоду здоров'ю, стипендії та інші виплати, передбачені законодавством.

Методика передбачає поетапний підхід до аудиту, що включає збір і систематизацію первинних документів, таких як трудові договори, накази про нарахування заробітної плати, платіжні відомості, банківські виписки, звіти з ЄСВ (форма Д4) та податкові декларації з ПДФО. На першому етапі аудиторі здійснюють ознайомлення з внутрішніми положеннями підприємства щодо нарахування заробітної плати, процедури обліку доходів фізичних осіб та нарахування ЄСВ. На другому етапі проводиться документальна перевірка відповідності нарахувань законодавчим нормам, включаючи вибіркочу перевірку окремих періодів і категорій працівників. Третій етап передбачає проведення аналітичних процедур, що дозволяють виявити аномалії у нарахуваннях, перевірити правильність розрахунку податкових та соціальних відрахувань, порівняти фактичні виплати із заробітною платою та іншими доходами, відображеними у фінансовій звітності [39].

Особливістю методики аудиту розрахунків із фізичними особами та ЄСВ є використання ризикоорієнтованого підходу, що дозволяє концентрувати ресурси аудиту на операціях із високим потенційним податковим ризиком. До таких ризикових операцій відносяться: виплати за цивільно-правовими договорами, нарахування премій та бонусів наприкінці звітного періоду, виплати непостійним працівникам та заробітна плата працівників із сумнівним підтвердженням фактичного виконання робіт. Аудитор оцінює потенційний фінансовий вплив цих операцій і визначає обсяг вибірки для перевірки, що відповідає принципам МСА 330 «Відповідь аудитора на оцінені ризики».

Документування є невід'ємним елементом методики аудиту розрахунків із фізичними особами та ЄСВ. Аудитори фіксують результати перевірки, виявлені помилки, невідповідності та ризики у проміжних актах, платіжних відомостях, аналітичних таблицях та підсумкових звітах. Це забезпечує доказову базу для

аудиторських висновків, підтверджує правильність процедур та дозволяє надавати рекомендації щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю та зниження податкових ризиків у майбутньому.

На мою думку, ефективність податкового аудиту значною мірою залежить від рівня цифровізації та аналітичної підготовки аудиторів. В умовах сучасної економіки, коли обсяги податкової інформації зростають у геометричній прогресії, саме використання інформаційних технологій і систем електронного контролю дозволяє забезпечити повноту перевірок і скоротити людський фактор. Практика доводить, що інтеграція електронних реєстрів і ризик-орієнтованого моніторингу підвищує результативність аудиту більш ніж на 20 %.

Особисто вважаю, що податковий аудит повинен еволюціонувати у напрямі партнерської взаємодії між підприємствами та контролюючими органами. Основним завданням має бути не лише виявлення порушень, а й профілактика помилок через консультаційні механізми, автоматизовані повідомлення та навчання бухгалтерського персоналу. Такий підхід сприятиме формуванню культури добровільного податкового дотримання й підвищенню довіри бізнесу до податкових інституцій.

Особливості методики аудиту розрахунків із фізичними особами та єдиного соціального внеску зумовлені складністю нормативно-правового регулювання цієї сфери та високим рівнем ризиків, пов'язаних із невірним нарахуванням і сплатою податкових зобов'язань. У процесі податкового аудиту аудитору необхідно ретельно перевіряти правильність ведення обліку доходів фізичних осіб, своєчасність і повноту утримання податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), військового збору та нарахування єдиного соціального внеску (ЄСВ). Нормативною основою для здійснення таких перевірок є розділ IV Податкового кодексу України, Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», а також підзаконні акти, форми звітності та методичні рекомендації Державної податкової служби України.

Аудит розрахунків із фізичними особами починається з аналізу кадрової документації підприємства, включаючи трудові договори, накази про прийняття та звільнення, штатний розпис, таблиці обліку робочого часу. Особливу увагу аудитор приділяє відповідності фактичних трудових відносин вимогам трудового законодавства, оскільки приховані трудові відносини або виплати «в конвертах» формують високі податкові ризики та порушують вимоги статті 24 Кодексу законів про працю України. Далі перевіряється правильність нарахування заробітної плати, премій, матеріальної допомоги та інших виплат, що відповідно до статті 164 ПКУ включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу працівника. Аудитор оцінює, чи правильно визначена база оподаткування, чи застосовано відповідні податкові соціальні пільги, чи коректно утримано ПДФО за ставкою 18 %, визначено суму військового збору (1,5 %), а також чи відображено ці операції у формі № 1ДФ.

Методика аудиту ЄСВ передбачає детальну перевірку правильності визначення бази нарахування внеску, яка регулюється статтею 7 Закону № 2464-VI. Аудитор перевіряє, чи не були занижені виплати, з яких сплачується ЄСВ, чи застосовується максимальна величина бази нарахування, чи дотримано мінімальні вимоги щодо ЄСВ для працівників, які працюють неповний робочий час. Особлива увага приділяється правильності заповнення та подання звітності з ЄСВ (форма Д4/ЄСВ), а також відповідності даних облікових регістрів інформації, що подається до Пенсійного фонду України.

У процесі аудиту здійснюється вибіркове тестування нарахувань щодо окремих працівників з метою встановлення можливих розбіжностей між табельним обліком, нарахованою заробітною платою та фактично сплаченими податками й внесками. Аудитор аналізує наявність помилок у застосуванні ставок, арифметичних неточностей, пропусків у сплаті чи затримок у поданні звітності, що може призвести до штрафних санкцій згідно зі статтею 119 та статтею 127 ПКУ.

Результатом методики аудиту є формування висновків щодо достовірності та повноти обліку розрахунків із фізичними особами й ЄСВ, своєчасності

виконання податкових зобов'язань та наявності системних ризиків. На основі виявлених порушень аудитор надає рекомендації щодо вдосконалення внутрішнього контролю, автоматизації розрахунків заробітної плати та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської служби, що забезпечує зменшення податкових ризиків підприємства у майбутніх податкових періодах.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теми «Податковий аудит: організація та методика» можна зробити кілька ключових висновків, що відображають науково-теоретичні та практичні аспекти аудиту податкових розрахунків на підприємствах. Податковий аудит є системним процесом, спрямованим на оцінку достовірності податкової звітності, своєчасності та правильності нарахування податків, ефективності внутрішнього контролю та відповідності податкових операцій вимогам законодавства. Його економічна сутність полягає у забезпеченні фінансової дисципліни підприємства, мінімізації податкових ризиків та запобіганні фінансовим втратам, що можуть виникнути через помилки або зловживання в обліку податкових зобов'язань.

Аналіз нормативно-правового регулювання показав, що податковий аудит в Україні здійснюється на підставі Податкового кодексу України, законів «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також у відповідності до міжнародних стандартів аудиту, таких як МСА 315, МСА 330, МСА 500, МСА 520. Використання міжнародних стандартів забезпечує уніфікований підхід до оцінки податкових ризиків, підвищує об'єктивність аудиторських висновків та сприяє інтеграції національної практики аудиту в міжнародний контекст. Відповідальність суб'єктів податкового аудиту визначається законодавством і включає не лише дотримання методичних процедур, а й забезпечення достовірності та законності підготовлених висновків і звітів.

Організація податкового аудиту на підприємстві передбачає комплексну підготовку та планування, що включає визначення етапів аудиту, принципів його проведення, організаційно-інформаційного забезпечення та взаємодії з внутрішніми підрозділами й контролюючими органами. Планування аудиту базується на принципах системності, ризикоорієнтованості, незалежності та професійної компетентності аудиторів. Організаційна структура включає керівника аудиторської групи, старших аудиторів та рядових членів команди, кожен з яких має визначені повноваження та відповідальність, що забезпечує

чітке розподілення обов'язків, контроль за дотриманням методики та підготовку підсумкових актів і звітів.

Ефективність системи внутрішнього контролю податкових розрахунків підприємства є ключовим чинником, що визначає якість і достовірність аудиту. Оцінка ефективності включає аналіз організаційної структури, процедур контролю, системи ризик-менеджменту, інформаційного та технологічного забезпечення, документування та відповідності законодавчим вимогам. Надійна система внутрішнього контролю дозволяє запобігати помилкам, своєчасно виявляти порушення, забезпечує прозорість податкових процесів та формує основу для оптимізації податкових платежів підприємства.

Методика проведення податкового аудиту податку на додану вартість і податку на прибуток передбачає комплексний підхід, що включає документальну перевірку первинних і бухгалтерських документів, аналітичні процедури, ризикоорієнтовану оцінку окремих операцій, використання автоматизованих систем обліку та суворе документування результатів. Особлива увага приділяється перевірці операцій із високим податковим ризиком, таких як трансакції з пов'язаними особами, операції з нерезидентами, премії та бонуси, а також правильності застосування податкових пільг і коригувань прибутку.

Методика аудиту розрахунків із фізичними особами та єдиного соціального внеску забезпечує точність нарахувань заробітної плати, премій, винагород, податкових вирахувань та обов'язкових соціальних платежів. Вона включає перевірку первинних документів, аналітичні процедури для виявлення аномалій, оцінку ризиків та використання автоматизованих систем обліку й електронних кабінетів платників податків. Документування та систематизація результатів перевірки забезпечують доказову базу, прозорість аудиту та підготовку рекомендацій щодо вдосконалення внутрішніх процедур контролю.

Узагальнюючи, податковий аудит виступає не лише інструментом контролю за сплатою податків, а й засобом підвищення фінансової дисципліни підприємства, оптимізації податкових платежів, зменшення ризиків помилок і порушень, а також інтеграції національної практики аудиту у світовий контекст.

Комплексний підхід до організації та методики аудиту, який включає планування, організаційно-інформаційне забезпечення, оцінку внутрішнього контролю та застосування сучасних технологій і міжнародних стандартів, дозволяє забезпечити достовірність податкової звітності, ефективність управління податковими ризиками і стабільність фінансової діяльності підприємства.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує, що ефективний податковий аудит є необхідною умовою забезпечення законності та прозорості фінансово-господарської діяльності, підвищення якості управління податковими зобов'язаннями та формування надійної системи внутрішнього контролю на підприємстві, що відповідає сучасним національним і міжнародним стандартам аудиту та сприяє підвищенню фінансової стабільності й конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурлан С.А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2016. 312 с.
2. Василькова Т.В., Кондукова Е.В. Податковий аудит в галузях економіки : навч. посібник. Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2007. 206 с.
3. Виговська Н.Г., Литвинчук І.В., Шинаков А.В. Державний фінансовий аудит: сутність, наукові підходи до визначення. Економіка, управління та адміністрування, № 1 (111). 2025. С. 109-117.
4. Візіренко С.В., Пімкіна Г.В. Організація і методика виконання процедур аудиторської перевірки фінансових результатів діяльності підприємства. *Міжнародний науково-виробничий журнал*, Том 1 (38). 2018. С. 178-185.
5. Внутрішній аудит. Аудит ризиків. PwC в Україні. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/assurance/risk-assurance/internal-audit.html> (дата звернення: 20.10.2025).
6. Внутрішній фінансовий аудит : методичний посібник. Міністерство фінансів України, 2018. 237 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/дод_16%20Внутрішній%20фінансовий%20аудит.pdf (дата звернення: 20.10.2025).
7. Гуцаленко Л. В. Аудиторський висновок чи звіт: дискусійні аспекти. *Ефективна економіка*, № 7. 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5680> (дата звернення: 20.10.2025).
8. Грабчак Т. Концептуальні підходи до організації податкового аудиту на підприємства. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали XIV Міжн. наук.-практ. дистанційної конференції (м. Тернопіль, 5 грудня 2025 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2025.
9. Грабчак Т. Організаційні та методичні аспекти проведення податкового аудиту. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали

XIV Міжн. наук.-практ. дистанційної конференції (м. Тернопіль, 5 грудня 2025 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2025.

10. Десятнюк О. М., Панасюк В. М. Облік, аналіз та оподаткування бізнесу : підручник. Тернопіль: ЗУНУ. В-во «Економічна думка». 2025. 430 с.

11. Зінкевич А.В. Організаційно-методичні аспекти проведення податкового аудиту підприємств. *Інноваційна економіка*, № 1-2. 2019. С. 89-95.

12. Ільїна С. Б. Основи аудиту : навч. посібник. Київ : Кондор, 2009. 368 с.

13. Каткова Н.В., Бурлан С.А., Лісничук О.І. Методичні підходи до аудиту фінансових результатів діяльності підприємства. *Ефективна економіка*, № 12. 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5988> (дата звернення: 20.10.2025).

14. Керівні принципи аудиту державних фінансів : збірник базових документів INTOSAI – Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів. Київ, 2003. 122 с.

15. Кожуховська Р.Б., Плаксієнко Л.А. Розвиток аудиторської діяльності в Україні із запровадженням Міжнародних стандартів аудиту. *Облік і фінанси АПК*, № 3. 2017. С. 45-52.

16. Костюк Б.В. Організація податкового аудиту на підприємстві. *Економіка і регіон*, № 1. 2015. С. 124-129.

17. Лучко М.Р., Жураковська І.В. Аудит податків і платежів у контексті оптимізації діяльності підприємства. *Вісник Економіки*, № 2. 2019. С. 156-165.

18. Лучко М., Гирак А. Ключові проблеми ринку аудиторських послуг в Україні. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали XI міжнародної наукової конференції, 91 груд., 2022 р., Тернопіль). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 50-53. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48116/1/Облік,%20оподаткування%20і%20контроль...1.12.2022p.pdf>

19. Мельник П.В., Тарангул Л.Л. Фіскальна політика та податковий контроль : монографія. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 386 с.

20. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). Видання 2021 р. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit> (дата звернення: 20.10.2025).

21. Міжнародні стандарти аудиту. Аудиторська палата України. URL: <https://www.apu.com.ua/mizhнародni-standarti-audit> (дата звернення: 20.10.2025).

22. Міжнародні стандарти аудиту. *Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2021 року. Частина I, Частина II, Частина III.* URL: <https://mof.gov.ua/uk/international-quality-control-standards-quality-management-audit-review-other-assurance-and-related-services-779> (дата звернення 18.11.2025)

23. Міжнародні стандарти аудиту. Об'єднання сертифікованих бухгалтерів та аудиторів (ОСНАД). URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення: 20.10.2025).

24. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. Частина I. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit> (дата звернення: 20.10.2025).

25. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2018 року. Частина II. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit> (дата звернення: 20.10.2025).

26. Мних Є. В. Державний фінансовий аудит: методологія і організація : монографія / за ред. Є. В. Мниха. Київ : КНТЕУ, 2009. 319 с.

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 20.10.2025).

28. Облік єдиного податку: методичні аспекти. *Економіка та суспільство*, Том 30 (69), № 4. 2019. С. 146-152. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_2/26.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

29. Овчарова Н.В., Горбань П.М. Організаційні засади проведення внутрішнього аудиту доходів підприємства. *Сучасні проблеми економіки, обліку, фінансів і права* : зб. тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ЦФЕНД, 2022. 131 с.

30. Паєнтко Т.В. Зустрічні звірки як метод податкового контролю. *Фінанси України*, № 4. 2022. С. 76–88.

31. Пантелєєв В.П. Засади організації внутрішнього контролю підприємств. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*, № 1-2. 2017. С. 15-22.

32. Панасюк В.М., Монастирський Г.Л. Цифровізація економічних процесів як чинник розвитку регіонального бізнесу. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2025. Т. 10, № 2. С. 205-208.

33. Податковий аудит: суть податкового аудиту в Україні. Device Group Аудиторська компанія. URL: <https://device-group.com.ua/info/42-podatkovyi-audit-tse-sut-podatkovoho-audytu-v-ukraini> (дата звернення: 20.10.2025).

34. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 04.09.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 20.10.2025).

35. Практична методологія ІТ-аудиту : методичний посібник. Міністерство фінансів України, 2017. 156 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/дод_15%20Практична%20методологія%20ІТ-аудиту.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

36. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50),

(із змінами і доповненнями), поточна редакція від 20.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

37. Проект Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо впровадження електронних перевірок (е-аудит)». URL: surl.li/xxrmna (дата звернення: 20.10.2025).

38. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 20.10.2025).

39. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 20.10.2025).

40. Проскура К.П. Податковий контроль в Україні: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 412 с.

41. Черешнюк О. М. Електронний аудит: сучасні виклики та перспективи цифровізації податкового контролю. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної дистанційної конференції (м.Тернопіль, 6 грудня 2024 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2024. 190 с. С. 53-55.

42. Черешнюк О.М. Застосування штучного інтелекту для ризик-орієнтованої практики аудиту. *Інноваційні підходи до розвитку технологій та економіки IADTE 2025*: матеріали II Всеукр. науково-практичної конференції. Свалява. ЗУНУ. 2025. С. 382-384.

43. Роль внутрішнього аудиту в управлінні ризиками : брошура. Міністерство фінансів України, 2019. 48 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/дод_17%20Роль%20ВА%20в%20управлінні%20ризиками.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

44. Рубейкін В. А. Організація та методика аудиту фінансової звітності. *Ефективна економіка*, № 4. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4924> (дата звернення: 20.10.2025).

45. Рубейкін В. А. Призначення та зміст фінансової звітності. *Ефективна економіка*, № 10. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4403> (дата звернення: 20.10.2025).

46. Станкевич Г. Особливості системи внутрішнього контролю підприємства та роботи внутрішнього аудитора. *Аудитор України. Методика та практика аудиту*, № 9 (226). 2014. С. 32–37.

47. Тимошенко І. В. Фінансова звітність підприємства: формування, аналіз та аудит. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 94 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35798/1/Tymoshenko%20I.V..pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

48. Ткач Т., Артюх О. Сутність методів та способів податкового контролю в Україні. *Universum*, № 11. 2024. С. 145–153.

49. Турецька К. А. Аудиторський ризик: сутність та методика оцінювання. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 87 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35320/1/Турецька%20К.А.,gp.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

50. Фабіянська В. Незалежність аудитора: загрози та застережні заходи щодо їх усунення. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, № 1. 2020. С. 67–78.

51. Цуканов О.Ю., Гончар В.А. Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту виробничих витрат. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України* : зб. тез допов. X всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16–20 травня 2016 р.). Одеса, 2016. С. 99–102.

52. Шавло Л. Податковий контроль у системі податкового адміністрування. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, № 3. 2015. С. 112–119.

53. Шмичкова І.Ю. Концепція вдосконалення системи аудиту оподаткування прибутку в Україні. *Економічний простір*, № 111. 2016. С. 234–242.

54. Шестерняк М.М. Контроль і аудит в системі управління. *Сталий розвиток економіки*, Вип. № 4 (55), 2025. С. 188-196. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1408>

55. Шестерняк М.М. Оцінка стану та тенденцій розвитку надання аудиторських послуг. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжн. наук.-практ. інтернет-конф.* (Тернопіль, 27 грудня 2019 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 269-272. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/37172/1/збірник.pdf#page=269>

56. Шестерняк М.М. Проблемні питання розвитку аудиту та формування його теорії. *Розвиток науки і аудиторської діяльності в Україні за 20 років: матеріали наук.-практ. конф.*, (м. Тернопіль, 26-27 квітня 2013 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2013. С. 133-135. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/9813>

57. Isa K., Pope J. Corporate Tax Audits: Evidence from Malaysia. *Global Review of Accounting and Finance*. 2011. Vol. 2, № 1. Pp. 42–56.

58. Goldman N. C., Harris M. K., Omer T. C. Does task-specific knowledge improve audit quality: Evidence from audits of income tax accounts. *Accounting, Organizations and Society*. 2022. Vol. 99. Article 101320. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2021.101320>

59. Blaufus K., Reineke J., Trenn I. Perceived tax audit aggressiveness, tax control frameworks and tax planning: an empirical analysis. *Journal of Business Economics*. 2023. Vol. 93, No. 3. P. 509–557. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11573-022-01116-6>

60. Boning W. C., Hendren N., Sprung-Keyser B., Stuart E. A Welfare Analysis of Tax Audits Across the Income Distribution. *The Quarterly Journal of Economics*. 2025. Vol. 140, Iss. 1. P. 63–112. DOI: <https://doi.org/10.1093/qje/qjae037>

61. Chan T., Tan C.-E., Tagkopoulos I. Audit lead selection and yield prediction from historical tax data using artificial neural networks. *PLoS ONE*. 2022. Vol. 17, No. 11. Article e0278121. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278121>

62. *The Changing Tax Compliance Environment and the Role of Audit*. Paris : OECD Publishing, 2017. 110 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264282186-en>

ДОДАТКИ